

คุณลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยทางการบริหารที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอย ในครัวเรือนของประชาชน ในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

สุนิศา โสภาบ¹, สุวิทย์ อุดมพาณิช², ประจักษ์ บัวผัน²

(วันที่รับบทความ: 2 เมษายน 2566; วันที่แก้ไข: 31 กรกฎาคม 2566; วันที่ตอบรับ: 2 ตุลาคม 2566)

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional descriptive research) ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยทางการบริหารที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ประชากรที่ศึกษาคือ ประชาชนที่เป็นตัวแทนของครัวเรือนในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 27,266 ครัวเรือน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 265 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่า ทุกข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 และตรวจสอบความเที่ยงของแบบสอบถามได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.90 และใช้แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 12 คน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 2 ถึงวันที่ 21 มีนาคม 2566 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน โดยมีการกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ภาพรวมปัจจัยทางการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.22 (S.D.=0.48) และภาพรวมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 2.38 (S.D.=0.40) โดยอายุและภาพรวมปัจจัยทางการบริหารมีความสัมพันธ์ระดับต่ำเชิงลบและระดับปานกลางกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=-0.271$, $p\text{-value}<0.001$ และ $r=0.557$, $p\text{-value}<0.001$) ตามลำดับ ทั้งนี้พบว่าตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยทางการบริหารด้านเวลาในการปฏิบัติงาน คุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอายุ และปัจจัยทางการบริหารด้านการบริหารจัดการ มีผลและสามารถร่วมกันในการพยากรณ์การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้ร้อยละ 36.0 ($R^2= 0.360$, $p\text{-value}<0.001$)

คำสำคัญ: ปัจจัยทางการบริหาร, การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน, ปัจจัยที่มีผล

¹ นักศึกษา, หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, E-mail: sanisa8190@gmail.com

² รองศาสตราจารย์, สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น
E-mail: suwudo@kku.ac.th, audra69@gmail.com

Corresponding author: ประจักษ์ บัวผัน, E-mail: audra69@gmail.com

Personal Characteristics and Administrative Factors Affecting the Household Waste Management in Si Bun Rueang District Nong Bua Lam Phu Province

Sunisa Sopabab¹, Suwit Udompanich², Prachak Bouphan²

(Received: 2th April 2023; Revised: 31st July 2023; Accepted: 2nd October 2023)

Abstract

This cross-sectional descriptive research aimed to study personal characteristics and administrative factors affecting the household waste management in Si Bun Rueang district, Nong Bua Lam Phu province, Thailand. A set of 265 household representatives randomly selected by stratified random sampling technique from 27,266 of households. Data was collected by the questionnaire for the quantitative data, which was examined and verified by the three experts for content validity. All items had an objective congruence (IOC), greater than 0.50, and the Cronbach's alpha coefficient for reliability was 0.90. The in-depth interview guidelines were used for gathering the qualitative data from 12 key informants. Data was collected between 2nd and 21st March 2023. Data analysis was performed by using descriptive and inferential statistics at a significant level of 0.05.

The results showed representative age was between 51-60 years old. That the overall level of administrative factors was at a moderate level, with average of 2.22 (S.D.=0.48), and the household waste management was at a high level, with average of 2.38 (S.D.=0.40). Age and overall administrative factors had a statistically significant inverse low and positive moderate relationship with the household waste management ($r=-0.271$, $p\text{-value}<0.001$ and $r=0.557$, $p\text{-value}<0.001$), respectively. The results found that three variables consisted of two variables of administrative factors: time and management, and one variable of personal characteristics: age, which affected and could jointly predicted the household waste management in Si Bun Rueang district, Nong Bua Lam Phu province at 36.0 percentage ($R^2= 0.360$, $p\text{-value}<0.001$).

Keywords: Administrative factors, The household waste management, Factors affecting

¹ Student, Master of Public Health Program in Public Health Administration, Khon Kaen University,
E-mail: sanisa8190@gmail.com

² Assoc. Prof., Department of Public Health Administration, Khon Kaen University,
E-mail: suwudo@kku.ac.th, audra69@gmail.com

Corresponding Author: Prachak Bouphan, E-mail: audra69@gmail.com

บทนำ

การจัดการมูลฝอยเป็นประเด็นสำคัญที่จำเป็นในระดับชาติและเป็นวาระเร่งด่วนดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) และแผนแม่บทการบริหารจัดการมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ.2559-2564) ที่ใช้เป็นกรอบและทิศทางในการดำเนินการแก้ไข ปัญหาการจัดการมูลฝอย ซึ่งมีสาระสำคัญให้เกิดการจัดการ มูลฝอยอย่างครบวงจร¹

จากสถานการณ์ขยะมูลฝอยโดยรวมในปี พ.ศ. 2564 จำนวน 24.98 ล้านตัน ลดลงจากปี 2563 ร้อยละ 1 ขยะติดเชื้อจากโรงพยาบาลพุ่งสูงขึ้น ซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เพิ่ม 435,187 ตัน เนื่องจากคนซื้อใช้มากขึ้นและเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว²

ในการจัดการมูลฝอยจากต้นทาง โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการรณรงค์โดยใช้หลักการ 5R โดยมีเป้าหมายเพื่อลดปริมาณ การเกิดมูลฝอยในภาพรวมของประเทศลง วิธีการดำเนินการของประชาชนในครัวเรือนในการคัดแยกขยะ ลด และกำจัด ขยะมูลฝอยด้วยตนเอง ตามหลักของ 5R ประกอบด้วย 1) การลดการใช้ (Reduce) 2) การนำมาใช้ซ้ำ (Reuse) 3) การซ่อมแซมแก้ไขสิ่งของต่าง ๆ ให้สามารถใช้งานต่อได้ (Repair) 4) การหลีกเลี่ยงใช้สิ่งของที่ก่อให้เกิดมลพิษ (Reject) และ 5) การแปรสภาพโดยนำไปผ่านกระบวนการผลิตใหม่อีกครั้ง (Recycle) โดยการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนนั้นจำเป็นต้องอาศัยคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลที่แสดงออก ซึ่งลักษณะเฉพาะบุคคลนี้จะส่งผลต่อ

ความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชน ประกอบด้วย 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) เพศ 2) อายุ 3) สถานภาพสมรส 4) ระดับการศึกษา 5) อาชีพ 6) รายได้ และ 7) การได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน³ ปัจจัยทางการบริหารเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ซึ่งทรัพยากรทางการบริหารมีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนและการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านบุคลากร 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ 4) ด้านการบริหารจัดการ 5) ด้านเวลา และ 6) ด้านเทคโนโลยี⁴

ในอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู มีจำนวน 12 ตำบล 158 หมู่บ้าน 27,266 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 100,273 คน⁵ จากการทิ้งมูลฝอยเกลื่อนข้างถนนทำให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่ไม่สะอาด ไม่สวยงาม เป็นแหล่งก่อเกิดและสะสมของเชื้อโรค ส่งผลกระทบต่อสถานะสุขภาพของประชาชน ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่เจ็บป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจ จำนวน 4,631 คน โรคระบบกล้ามเนื้อโครงร่าง จำนวน 2,443 คน และโรคระบบทางเดินอาหาร จำนวน 1,290 คน⁶

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยทางการบริหารที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional descriptive study)

ประชากร คือ ประชาชนในเขตอำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยทำการวิจัยกับประชากรที่เป็นตัวแทนของครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 27,266 ครัวเรือน⁵

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเขตพื้นที่อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ระยะเวลา 6 เดือนขึ้นไป จำนวน 27,266 ครัวเรือน และการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 12 คน คำนวณขนาดได้เท่ากับ 265 ครัวเรือน โดยใช้สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)⁷ ดังนี้

$$\text{สูตร } N = \frac{\lambda(1 - R^2_{Y.A.B})}{R^2_{Y.A.B} - R^2_{Y.A}} + W \dots\dots\dots(1)$$

$$\text{เมื่อ } \lambda = \lambda_L - \frac{1/V_L - 1/V}{1/V_L - 1/V_U} (\lambda_L - \lambda_U) \dots\dots\dots(2)$$

เมื่อกำหนดให้

$R^2_{Y.A.B}$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเชิงพหุสำหรับ Full model ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้ได้นำค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรจากการสนับสนุนจากองค์การและปัจจัยแห่งความสำเร็จที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแวงใหญ่ อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น⁵ = 0.526

$R^2_{Y.A}$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเชิงพหุสำหรับ Reduce model ($R^2_{Y.A.B} - R^2_{Y.B}$) = 0.526

$R^2_{Y.B}$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเชิงพหุที่เปลี่ยนแปลง (R^2 Change) เมื่อไม่มีตัวแปรที่ต้องการทดสอบ $R^2_{Y.B} = 0.014$

λ คือ ค่าความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนตัวแปรอิสระและอำนาจการทดสอบ

W คือ จำนวนตัวแปรอิสระนอกเหนือจากตัวแปรที่ต้องการทดสอบ (เซต A) = 0 (เซต B) = 10

u คือ จำนวนตัวแปรอิสระที่ต้องการทดสอบ (เซต B) เท่ากับ 1 ตัวแปร

V คือ ค่าที่ได้จาก $v = N - u - w - 1$

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) แล้วทำการหาสัดส่วนขนาดตัวอย่างจากกลุ่มประชากรของแต่ละตำบล และในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้วิธีการสุ่มอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลในการทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนได้ดีที่สุด (Key informant) มีความยินดีและให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ และจะต้องมีประสบการณ์ปฏิบัติงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตอำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ประกอบด้วย 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) คุณลักษณะส่วนบุคคล จำนวน 8 ข้อ 2) ปัจจัยทางการบริหารที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน จำนวน 30 ข้อ

3) การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชน ในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 30 ช้อ และ 4) ปัญหา อุปสรรคและ ข้อเสนอแนะจำนวน 2 ช้อ ซึ่งส่วนที่ 2 และ 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า มีคำตอบให้เลือก 3 ระดับ (3,2,1)⁸ โดยส่วนที่ 4 มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด และชุดที่ 2 แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

- 1) การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชน
- 2) ปัจจัยทางการบริหารที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชน และ
- 3) ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

การสร้างและการตรวจคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเครื่องมือทั้ง 2 ชุด ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พบว่า ทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 จากนั้นทดลองใช้แบบสอบถามชุดที่ 1 ที่ผ่านปรับปรุงกับประชาชนในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 30 คน จากการทดลองใช้ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาชของปัจจัยทางการบริหารเท่ากับ 0.90 การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชน เท่ากับ 0.93 และในภาพรวมเท่ากับ 0.90

การแปลผล

ระดับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน และระดับปัจจัยทางการบริหารของประชาชนในเขตอำเภอ ศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู การแปลผลโดยนำมาจัดเป็นระดับ 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย ซึ่งได้จากการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ย (Best,

1977)⁸ ดังนี้ ระดับมาก (2.34-3.00) ระดับปานกลาง (1.67-2.33) ระดับน้อย (1.00-1.66) และมีเกณฑ์การแบ่งระดับความสัมพันธ์จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)⁹ มีค่าตั้งแต่ -1 ถึง +1 ดังนี้ $r = 0$ ไม่มีความสัมพันธ์ $r = \pm 0.01$ ถึง ± 0.30 มีความสัมพันธ์ต่ำ $r = \pm 0.31$ ถึง ± 0.70 มีความสัมพันธ์ ปานกลาง $r = \pm 0.71$ ถึง ± 0.99 มีความสัมพันธ์สูง และ $r = \pm 1$ มีความสัมพันธ์โดยสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากได้รับการรับรองจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เลขที่ HE652232 วันที่ 27 มกราคม 2566 เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2566 ถึงวันที่ 21 มีนาคม 2566 โดยขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากท้องถิ่นอำเภอศรีบุญเรือง และส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างและส่งกลับถึงผู้วิจัยเมื่อครบกำหนด ซึ่งสามารถเก็บรวบรวมได้ครบทั้งหมด

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มัธยฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน และข้อมูลจากสัมภาษณ์เชิงลึกใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 58.1 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 31.7 โดยเฉลี่ยอายุ

47.94 ปี (S.D.=11.30 ปี) อายุต่ำสุด 19 ปี อายุสูงสุด 76 ปี ส่วนใหญ่สถานภาพสมรส (คู่) จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 78.1 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 37.4 ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 44.9 มีรายได้ต่อเดือน 5,000-10,000 บาท จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 41.9 โดยมีค่ามัธยฐานของรายได้ต่อเดือน 9,000 บาท รายได้ต่ำสุด 500 บาท รายได้สูงสุด 50,000 บาท มีประสบการณ์ในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยระยะเวลาน้อยกว่า 10 ปี จำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 88.4 เปอร์เซ็นไทล์ที่ 25 เท่ากับ 1 ปี เปอร์เซ็นไทล์ที่ 75 เท่ากับ 5 ปี ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี ระยะเวลาดำเนินการสูงสุด 50 ปี ส่วนใหญ่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 73.2 โดยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน 1 ครั้ง จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 100.0

2. ระดับปัจจัยทางการบริหาร

ระดับปัจจัยทางการบริหาร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.22 (S.D.=0.48) ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัจจัยทางการบริหารด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดและอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.32 (S.D.=0.50) รองลงมาคือ ปัจจัยทางการบริหารด้านเวลาในการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.28 (S.D.=0.52) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ปัจจัยทางการบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.14 (S.D.=0.61) รองลงมาคือ

ด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.15 (S.D.=0.60)

3. ระดับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชน

ระดับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.38 (S.D.=0.40) ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้านการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการแปรสภาพโดยนำไปผ่านกระบวนการผลิตใหม่อีกครั้ง (Recycle) โดยมีค่าเฉลี่ย 2.64 (S.D.=0.48) รองลงมา คือ ด้านการหลีกเลี่ยงใช้สิ่งของที่ก่อให้เกิดมลพิษ (Reject) อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยมีค่าเฉลี่ย 2.35 (S.D.=0.53) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการซ่อมแซมแก้ไข (Repair) อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.29 (S.D.=0.54) รองลงมาคือ ด้านการนำมาใช้ซ้ำ (Reuse) อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.30 (S.D.=0.52)

4. คุณลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยทางการบริหารที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

4.1 คุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระดับต่ำเชิงผกผันกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุ ($r=-0.271$, $p\text{-value}<0.001$) ส่วนเพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ประสบการณ์ในการดำเนินการจัดการขยะมูล

ฝอย และการได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู (ดังตารางที่ 1)

4.2 ปัจจัยทางการบริหารมีความสัมพันธ์ระดับปานกลางกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.557$, $p\text{-value} < 0.001$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้ง 6 ด้าน ดังนี้ ด้านบุคลากร ($r=0.422$, $p\text{-value} < 0.001$) ด้านงบประมาณ ($r=0.454$, $p\text{-value} < 0.001$) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ($r=0.494$, $p\text{-value} < 0.001$) ด้านการบริหารจัดการ ($r=0.507$, $p\text{-value} < 0.001$) ด้านเวลาในการปฏิบัติงาน ($r=0.536$, $p\text{-value} < 0.001$) และด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง ($r=0.478$, $p\text{-value} < 0.001$) (ดังตารางที่ 2)

5. คุณลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยทางการบริหารที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ผลการวิเคราะห์ พบว่า คุณลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยทางการบริหารที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยใน ครัวเรือนของประชาชนในเขตอำเภอ

ศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้แก่ ปัจจัยทางการบริหารด้านเวลาในการปฏิบัติงาน ($p\text{-value} < 0.001$) คุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอายุ ($p\text{-value} < 0.001$) และปัจจัยทางการบริหารด้านการบริหารจัดการ ($p\text{-value} = 0.001$) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.05 ตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปร ร่วมกันพยากรณ์การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้ร้อยละ 36.0 (ดังตารางที่ 3)

สามารถกำหนดเป็นสมการถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรงในการทำนายในรูปคะแนนดิบ ดังนี้

$$Y = 1.515 + 0.211 (\text{ปัจจัยทางการบริหารด้านเวลาในการปฏิบัติงาน}) + 0.145 (\text{คุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอายุ}) + 0.061 (\text{ปัจจัยทางการบริหารด้านการบริหารจัดการ})$$

6. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

โดยภาพรวมข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดจากแบบสอบถามทั้งหมด 265 ฉบับ พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้เสนอปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะทั้งหมด 47 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 17.74 โดยปัญหาอุปสรรคส่วนใหญ่ คือ ด้านงบประมาณ คิดเป็นร้อยละ 12.83 รองลงมา คือ การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ด้านการลดการใช้ (Reduce) คิดเป็นร้อยละ 10.57 ด้านการลดการใช้ (Reduce) คิดเป็นร้อยละ 1.89 และน้อยที่สุด คือ การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนด้านการหลีกเลี่ยง (Reject) คิดเป็นร้อยละ 1.50

ตารางที่ 1 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู (n=265)

คุณลักษณะส่วนบุคคล	การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ของประชาชน		
	สัมประสิทธิ์	p-value	ระดับความสัมพันธ์
	สหสัมพันธ์ของ เพียร์สัน (r)		
1. เพศ (หญิง)	0.560	0.366	ไม่มีความสัมพันธ์
2. อายุ	-0.271***	<0.001	ต่ำ
3. สถานภาพสมรส (คู่)	-0.121	0.049	ไม่มีความสัมพันธ์
4. ระดับการศึกษา (มัธยมศึกษา/ปวส.)	-0.056	0.362	ไม่มีความสัมพันธ์
5. อาชีพ (เกษตรกร)	-0.085	0.167	ไม่มีความสัมพันธ์
6. รายได้	0.115	0.063	ไม่มีความสัมพันธ์
7. ระยะเวลาในการดำเนินการจัดการขยะมูล ฝอยในครัวเรือน	0.044	0.474	ไม่มีความสัมพันธ์
8. การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการ ขยะมูลฝอยในครัวเรือน (เคย)	0.051	0.405	ไม่มีความสัมพันธ์

*** ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001

ตารางที่ 2 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างปัจจัยทางการบริหารกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู (n=265)

ปัจจัยทางการบริหาร	การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชน		
	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	p-value	ระดับความสัมพันธ์
	ของเพียร์สัน (r)		
ปัจจัยทางการบริหาร	0.557***	<0.001	ปานกลาง
1. ด้านบุคลากร	0.422***	<0.001	ปานกลาง
2. ด้านงบประมาณ	0.454***	<0.001	ปานกลาง
3. ด้านวัสดุอุปกรณ์	0.494***	<0.001	ปานกลาง
4. ด้านการบริหารจัดการ	0.507***	<0.001	ปานกลาง
5. ด้านเวลาในการปฏิบัติงาน	0.536***	<0.001	ปานกลาง
6. ด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง	0.478***	<0.001	ปานกลาง

*** ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001

ตารางที่ 3 ค่าสถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนประชาชนในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู (n=265)

ตัวแปร	B	Beta	T	p-value	R	R ²	R ² adj	R ² change
1. ปัจจัยทางการบริหาร ด้านเวลาในการ ปฏิบัติงาน	0.407	0.536	10.292	<0.001	0.536	0.287	0.284	0.287
2. คุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านอายุ	-0.007	-0.211	-4.125	<0.001	0.575	0.331	0.326	0.044
3. ปัจจัยทางการบริหาร ด้านการบริหาร จัดการ	0.173	0.235	3.413	0.001	0.600	0.360	0.352	0.029

ค่าคงที่ 1.707, F = 48.876, p-value < 0.001, R = 0.600, R² = 0.360, R²adj = 0.352

8. การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน พบว่า บางครั้งเวลาในการกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลไม่แน่นอนทำให้เวลาการรวบรวมขยะของประชาชนเพื่อรอเทศบาลนำไปกำจัดไม่ตรงกัน ดังนั้นผู้นำชุมชนควรประสานงานกับเทศบาล และแจ้งวันเวลาให้ประชาชนทราบการปฏิบัติงานของเทศบาล และพบว่า ผู้สูงอายุบางส่วนขาดวินัยในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ผู้สูงอายุเพื่อให้เกิดการตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนให้เกิดประสิทธิภาพ

การอภิปรายผล

1. อายุมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำเชิงผกผันกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู เนื่องจากประชาชนยังมีอายุน้อยยังทำให้การจัดการขยะมูลฝอย

มีประสิทธิภาพทั้งนี้เพราะประชาชนอายุน้อยมีโอกาสนในการรับรู้ข้อมูลการกำจัดขยะมูลฝอยได้ดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษา ไว้แล้ว พบว่า อายุมีความสัมพันธ์ระดับต่ำเชิงผกผันกับการจัดการขยะมูลฝอยวิธีฝังกลบและวิธีทิ้งขยะของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น¹⁰

2. ภาพรวมปัจจัยทางการบริหารมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู เนื่องจากปัจจัยทางการบริหารหรือทรัพยากรทางการบริหารมีความสำคัญต่อการจัดการขยะมูลฝอย ช่วยส่งเสริมให้เกิดการดำเนินงานที่มีคุณภาพในครัวเรือนของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว พบว่า ปัจจัยทางการบริหารมีความสัมพันธ์ระดับปานกลางกับการดำเนินการปกป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน¹¹

3. คุณลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยทางการบริหารมีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู และสามารถร่วมพยากรณ์การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้ร้อยละ 36.0 เนื่องจากความสำเร็จในการทำงานมักใช้เวลาไม่มากนักที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องมีการวางแผนงานได้เป็นอย่างดีจะทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการทำงาน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยทำงานตรวจสอบ ทบทวน และจัดลำดับความสำคัญของงานเพื่อบริหารเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว พบว่า ปัจจัยทางการบริหารด้านเวลา มีผลต่อการการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกของของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน¹² ประชาชนยังมีอายุน้อยยิ่งทำให้การจัดการขยะมูลฝอยมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว พบว่า ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอายุมีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยวิธีการขายของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น¹⁰ ทรัพยากรทางการบริหารเป็นปัจจัยช่วยดำเนินงานใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งผู้บริหารต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจ นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว พบว่า การบริหารจัดการมีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการกำจัดขยะมูลฝอย¹³

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

1. สำนักงานท้องถิ่นจังหวัด สำนักงานท้องถิ่นอำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดหนองบัวลำภู ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนการจัดการจัดการเวลาในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. สำนักงานท้องถิ่นจังหวัด สำนักงานท้องถิ่นอำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภู ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนในกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนให้มากยิ่งขึ้น

3. สำนักงานท้องถิ่นจังหวัด สำนักงานท้องถิ่นอำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดหนองบัวลำภู ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการวางแผนในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน เพื่อร่วมกันในการกำหนดทิศทางการดำเนินงาน และมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนเป็นไปตามแผนที่วางไว้มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการควบคุม กำกับ และประเมินผลต่อดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอย ในครัวเรือน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ และขอขอบคุณบุคลากร สาธารณสุขทุกท่านในการเก็บข้อมูล ให้ความร่วมมือ และยินดีสละเวลาในการตอบแบบสอบถามทำให้การ วิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วง

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ; 2560.
2. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและกรม ควบคุมมลพิษ. แผนปฏิบัติการ “ประเทศไทยไร้ขยะ” ตามแนวทาง “ประชารัฐ” ระยะ 1 ปี (พ.ศ. 2559 - 2560). กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม; 2559.
3. Schermerhorn, J.R., Osborn, R.N., Uhl-Bien, M., & Hunt, J.G. Organizational behavior. 12th ed. New York: John Wiley & Sons; 2011.
4. ประจักษ์ บัวผัน. หลักการบริหาร สาธารณสุข. พิมพ์ครั้งที่ 4. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2558.

5. สำนักงานท้องถิ่นอำเภอศรีบุญเรือง. กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 2565. หนองบัวลำภู: สำนักงานท้องถิ่นอำเภอ ศรีบุญเรือง; 2565.
6. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอศรีบุญเรือง. งานระบาดวิทยาและงานป้องกันและ ควบคุมโรค 2564. หนองบัวลำภู: สำนักงาน สาธารณสุขอำเภอศรีบุญเรือง; 2564.
7. Cohen J. Statistical power analysis for the behavior sciences. 2nd ed. Hillsdale NJ: Lawrence Erlbaum; 1988.
8. Best, J.W. Research in education. 3rd ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall; 1977.
9. Elifson KW, Richard RP, Haber A. Fundamentals of social statistics. 2nd ed. New York: McGraw-Hill, Inc; 1990.
10. พงศ์ธร แสงชุตติ, วิชาญ บุญคำ, ศิริ กัญญา ฤทธิ์แปลก, นิรันดร์ คงฤทธิ์, หฤษฎ์สถักษ์ณ์ วิริยะ, ประพัฒน์ เป้น ตามวา, และคณะ. การศึกษาปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อการจัดการขยะมูลฝอยของ ประชาชนในเขตองค์การปกครองส่วน ท้องถิ่นพื้นที่อำเภออุทุมพร จัหวัด สุพรรณบุรี. วารสารวิชาการปทุมวัน 2565; 12(35): 1-16.

11. เกียรติศักดิ์ เชิญกลาง, ชัญญา อภิบาลกุล. ปัจจัยทางการบริหารที่มีผลต่อการดำเนินงานการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน 2561; 4(2): 92-140.
12. ลักษณะ ชื่นบาล, ประจักษ์ บัวผัน, สุรัชย์ พิมหา. คุณลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยทางการบริหารที่มีผลต่อการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในเขตตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. วารสารวิจัยมข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา) 2564; 21(3): 211-222.
13. จารุณี บุญไชย, ประจักษ์ บัวผัน. การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม 2560; 40(3): 54-66.